

“EĞİTİMDE DUYARLILIK GELİŞTİRME”

İnsanın, çevresindeki olaylarla ilgili olabilmesi için öncelikle çevresinde bir sorun olduğunu algılaması gerekmektedir. Yardıma ihtiyacı olan birine bazı insanların hemen yardım ederken, bazılarının seyretmesi, bazılarının ise hiç bakmadan geçmesi buradan kaynaklanmaktadır.

Toplumsal duyarlılık veya bilinç, yaşadığımız dünyayla ve yaşadığımız olaylarla ilişki kurmak ve bu konuda sorumluluk almaktır. Bir kişinin sosyal sorumluluk içeren davranışlarda bulunması için, başkalarının ihtiyacını, hedeflerini anlaması ve buna uygun davranışları üretmesi gerekmektedir. Toplumsal gelişmelere verilen uygun bir tepki de toplumsal bilinç içeren bir davranıştır. Bu tür davranışlarda önemli olan büyük ya da küçük bir topluluğa hizmet etmekten çok, destek olunan amaca ne ölçüde hizmet edilebildiğidir.

İnsanların Yardım Edip Etmemesini Belirleyen Nedir?

Günümüzde ekonomik gelişme, teknolojideki yeniliklerin yanlış kullanımı, bireyselleşme ve yalnızlaşmayı beraberinde getirmektedir. Bu yalnızlaşma da çevrede olup bitenlere karşı kayıtsızlık ve umursamamaya sebep olmaktadır. Durum, insanların bencilliklerinden ziyade algılamalarından kaynaklanmaktadır. Bir bireyin toplumdaki, çevredeki vb bir soruna çözüm üretebilmesi için sırasıyla;

- Yanlış giden bir şeylerin olduğunu fark etmesi,
- Durumun önemli olduğuna karar vermesi,
- Kendisini yardım etme konusunda sorumlu hissetmesi,
- Yardım etmenin kendisine ağır maliyet getirmeyeceğine karar vermesi,
- Yardımının karşısındakine faydalı olacağına kanaat getirmesi vb gerekiyor.

Görüldüğü gibi birey yardım etmeden önce pek çok konuyu değerlendiriyor.

Herkesin Kazanmasını Sağlamak Çok Mu Zor?

Toplumsal duyarlılık ile ilgili şu hikâye anlatılır: “*Seattle Özel Olimpiyatlarında tümü fiziksel ve zihinsel engelli olan dokuz yarışmacı 100 metre koşusu için başlama çizgisinde toplandı. Başlama işareti verilince hepsi birlikte başladılar. Bir hamlede başlamadılar belki ama yarışı bitirmek ve kazanmak için istekliydi. Yarışa başlar başlamaz içlerinden bir genç tökezleyip yere düştü ve ağlamaya başladı. Diğer sekiz kişi gencin ağlamasını duyunca yavaşladı ve geriye baktı. Sonra hepsi yönlerini değiştirip geriye döndü. ve gencin yanına geldi. İçlerinden Down Sendromlu biri eğilip genci öptü ve : “Bu onun daha iyi olmasını sağlar” dedi. Sonra dokuzu birden kol kola girdiler ve bitiş çizgisine doğru hep birlikte yürüdüler. Stadyumdaki herkes ayağa kalkıp dakikalarca onları alkışladı.*” Orada bulunan insanlar hâlâ bu öyküyü anlatırlar. Neden? Çünkü şu tek gerçeği derinden bilmekteyiz: Bu hayatta önemli olan; yavaşlamak ve rotanızı değiştirmek anlamına gelse bile, diğerlerinin de kazanması için yardım etmektir. Toplumsal duyarlılık ve bilinç bu şekilde gelişir.

Toplumsal Duyarlılığın Kazanılması:

“Toplumsal Duyarlılık” Okulumuzda Nasıl İşleniyor?

Toplumsal bilince yönelik davranış becerilerini kazanmak ve kazandırmak, uzun ve emek isteyen bir süreçtir. İnsanın bunu öğrenmesi ve uygulaması kolay değildir. Bireylerin bu duyarlılığı geliştirmesinden, başta bireyin içinde bulunduğu aile, arkadaş, okul olmak üzere toplum olarak sorumluyuz. Her bireyin kendi sınırları ölçüsünde bulunduğu ortamın gelişimini etkileme potansiyeli ve sorumluluğu vardır. (Yılmaz, 2002, sayfa 30.)

Toplum hizmeti-toplumsal duyarlılık, Özel İzmir SEV İlköğretim Okulu'nda akademik ve sosyal programın önemli bir parçasıdır. Öğretmenler çeşitli çalışmalarla öğrencileri toplum hizmetlerine katılım için cesaretlendirirler. Amacımız, öğrencilerimize küçük yaştan toplum bilincini aşılacak ve toplumsal ihtiyaçların farkındalığını sağlamaktır. Her öğretim yılında, sınıf seviyelerinde farklı toplum hizmeti çalışmaları yapılır.

Toplum hizmeti çalışmalarında yapılan yardımlar önemli olmakla beraber asıl hedefimiz öğrencilerimize bu süreci yaşatmak; onların topluma hizmet konusunda düşüncelerini, ihtiyaçları tespit etmelerini, plan yapmalarını ve yaratıcılıklarını kullanarak kaynak yaratmalarını sağlamaktır. Hizmet sadece maddi anlamda değil, öğrencilerin emekleri ve çabaları ile gerçekleşen birçok çalışma ile de yapılır. Tüm öğrencilerin ve öğretmenlerin etkin rol aldığı 'Bazaar Day' gibi bazı okul etkinliklerinden elde edilen gelir de toplum hizmeti çalışmalarında değerlendirir.

Yine bu bağlamda geçtiğimiz yıl **Özel İzmir SEV** öğrencileri, okulda yıl boyunca düzenledikleri etkinliklerin gelirlerini, anlamlı bir toplum hizmeti için kullandılar. İzmir SEV'in her sınıf kademesinden öğrencilerin yıl içerisinde yaptıkları toplum hizmeti projeleriyle elde ettikleri geliri, hastanede tedavi gören yaşlıları için değerlendirmeye karar verdiler. Öğrenciler, **Çeşme Alper Çizgenakat Devlet Hastanesi'nin** yenilenen binasının çocuk hastalar için hazırlanan iki odasının tefrişatını karşılamayı üstlendiler.

Öğretmenlerimizin önerisi üzerine ortaokulumuzda (WH) insani değerlerimizden yola çıkılarak yapılacak çalışmalar gündeme geldiğinde bu sene önemli insani değerlerimizden olan "Toplumsal Duyarlılık" konusunun ele alınmasına karar verildi. Danışmanlık saatlerinde yapılan konuşmalar, çalışmalar ve izlenen videolar ile okulumuzun gündemi değişti, öğrenciler bu saatlerde, evsiz hayvanların barınak sahibi olmaları için çalışmalar yapmaktan, kendi akran gruplarına yardım etmeye kadar pek çok konuyu gündeme almaya başladılar. Artık çocuklar duyarlılık ile ilgili projeden ve yaptıklarından konuşmaya başladılar. Öğrencilerimiz de bu çalışmadan çok memnun ve hayatlarında birçok şeyin bu şekilde değişebileceğini ifade ediyorlar. Şimdiden bir sınıf tarafından tasarlanan ve hayata geçirilen bir kedi kulübesi ile hayvanlara olan duyarlılıklarını gözler önüne serdiler. Minik ellerin dokunduğu karton, tahta ve muşambalar ile kedilere can geldi. Her gün onları besleme adına aldıkları sorumluluk ile yarışır oldular. Empati duygusunu ve duyarlılık değerini arttırmak amacıyla başlatılan çalışma mutlu sonuçlar doğuruyor.

Ailede Toplumsal Duyarlılık Kazandırmak İçin Neler Yapılabilir:

Anne babaların toplumsal olaylara, diğer insanlara, çevreye duyarlılığı ile çocukların duyarlılığı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu nedenle ailelerin toplumsal duyarlılık ile ilgili olarak çocuklara model olmaları çok önemlidir. Çocuk, ailesinde topluma katkıyı, hayatının doğal bir parçası olarak görürse, kendisi de bir şeyler üretmek için istek duyar. Shapiro (1997) ailelerin çocuklarda daha empatik, daha duyarlı davranışlar geliştirmelerini sağlamak amacıyla şu yöntemleri öneriyor:

·**Çocuklarınızdan Beklediğiniz Sorumlu ve Düşünceli Davranış Çıtasını Yükseltin:** Shapiro, Öncelikle ailelerin çocuklardan bekledikleri sorumlu davranış çıtasının yükseltilmesi gerektiğini savunuyor. Aile kurallarının açık ve tutarlı bir şekilde ortaya konulmasını ve de sorumlu davranışın bu kurallar içinde yer almasının önemini vurguluyor. Çocuğun ev ortamında yaşına uygun sorumluluklar alması gerektiğini belirtiyor. Çünkü çocuktaki empatik anlayış, öncelikle en yakınlarına empati kurarak gelişiyor. Çocuğa verilen sorumluluklar yaşla birlikte değişen, gelişen şekilde ele alınmalıdır.

·**Çocuklarınıza İyilik Etme Fırsatı Verin:** Shapiro'ya göre empati geliştirmenin en iyi yolu rastgele "iyilik etme davranışlarını" uygulamaktır. Başkalarına iyilik yapmayı aile projesi haline getirmeye hemen bugün başlanmasını, boş bir defter satın alınmasını ve ailede herkesin bu deftere o gün yaptığı

bir iyiliği kaydetmesini öneriyor. İyilik yapmanın alışkanlık haline geldiği zaman, çocuklarınızın daha yardımsever olacağını belirtiyor.

·**Çocuklarınızın Bir Toplum Hizmetine Katılmalarını Sağlayın:** Aile bireylerinin çeşitli şekillerde projelere katılarak başkalarına yardım etmesi, hem çocuklarınızın topluma karşı daha duyarlı olmasını, hem de sosyal becerilerinin daha da gelişmesini sağlayacaktır. Mümkün olduğunca bu çalışmalara çocuğunuzla beraber katılın. Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Çağdaş Yaşamı Destekleme Vakfı, Doğal Hayatı Koruma Derneği, TEMA çocuğunuzla birlikte katılabileceğiniz çeşitli toplumsal hizmet çalışmaları düzenleyen kurumlardan bazılarıdır.

·**Çocuklarınızla Başkalarının Yaşantılarına, Sıkıntılarına Dair Konuşun:** Sizin başka insanların, toplumların sıkıntılarına önem vermeniz ve bunu tartışma konusu olarak gündeme getirmeniz, hem çocuğunuzun duyarlılığını artıracak, hem de çocuğunuzun bakış açısını, bilgi düzeyini, ifade yeteneğini geliştirecektir. Haberleri beraber seyredip, orada karşınıza çıkan toplumsal olayları irdeleyen bir konu üzerinde tartışabilirsiniz. Örneğin, çocuğunuzla Güney Afrika'daki kıtlığı konuşabilirsiniz. Oradaki insanların bir günü nasıl geçiyor, güncel sıkıntıları neler ve o insanlar için neler yapılabilir, bunun üzerinde birlikte düşünebilirsiniz. Ya da çevrenizde sıkıntılarına şahit olduğunuz insanlara dair konuşabilirsiniz. Doğu bölgelerimizde yaşayan insanların kış mevsiminde yaşadıklarına, onların hayatlarına dair konuşabilir ve orada yaşayan insanların hayat şartlarını iyileştirebilmek için neler yapılabileceği konusunda tartışmalar yapabilirsiniz. Daha küçük çocuklarda “şimdi havalar soğudu acaba kuşlar nasıl yiyecek bulur” gibi konuşmalar da çocuklarda empatiyi geliştirir. Bu tür konuşmalar çocuğunuzun bakış açısını ve de hayata dair düşüncelerini etkiler. Çocuklarımız, hayatı sadece bizlerin yaşadığı açıdan değil, çok farklı yaşamsal deneyimlerden oluştuğunu bilerek yaşarlarsa, toplumsal duyarlılıkları daha da gelişebilir.

Bireylerin toplumsal duyarlılıklarının gelişebilmesinde okul, aile ve çevrenin etkilerini de göz ardı etmemeliyiz. Birey, karşısındakinin durumunu anladığı için sıkıntıyı gidermek yani kendisini rahatlatmak için o kişiye yardımda bulunabileceği gibi; sıkıntısındaki kişiyi rahatlatmak amacıyla da ona yardım edebilir. Ailelerin çocuklarına empatik bakış açısı kazandırabilmeleri için ondan bekledikleri sorumlu davranış yapısını uygun düzeyde belirlemeleri gerekmektedir. Çocuğun gerek aile içerisinde, gerekse yakın çevrede iyilik yapması ve sorumluluk alması desteklenmeli, onun fark ettiği sorunlar mutlaka dikkate alınmalıdır. Çocukların toplum hizmetine katılması teşvik edilmelidir. Bunun için ailelerin izni, yönlendirmesi ve desteği büyük önem arz etmektedir. Çocuğun bilinçlenmesi, onun çevresindeki-diğer ülkelerdeki açlık, hastalıklar, doğal felaketler, insan hakkı ihlallerini bilmesi, yoksulların sıkıntılarını anlaması ile de yakından ilgilidir. Böylece toplumsal empatisi de gelişebilecektir.

Kaynakça

<http://www.sevizmir.k12.tr/>

http://www.ailem.com/templates/library/1760.asp?id=11913&prev_place=&cps=0&cpp=1

http://www.siviltoplumakademisi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=144:lutfen-duyarlilik&catid=51:yazarlarimizdan&Itemid=116

**ÖZEL İZMİR SEV İLKOKULU & ORTAOKULU
REHBERLİK BİRİMİ**